

Úvod do parciálních diferenciálních rovnic (NMMA339) – cvičení

Petr Velička *

přednášející: prof. Mgr. Milan Pokorný, Ph.D., DSc. †

LS 2024/25

---

*petrvel@matfyz.cz

†pokorny@karlin.mff.cuni.cz

1 Cvičení 1

Příklad 1.1. Nalezneme $u : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ řešící rovnici $\frac{\partial u}{\partial x} - 6x^2 \frac{\partial u}{\partial y} = 0$ a splňující $u(x, 0) = u_0(x)$ pro danou funkci u_0 .

Důkaz. Řešme soustavu rovnic $\frac{dx}{dt} = 1$, $\frac{dy}{dt} = 6x^2$.

Máme $\frac{dx}{dt} = 1$, tedy $x = t + c_1$, pak $\frac{dy}{dt} = 6(t + c_1)^2$, tedy $y = -2(t + c_1)^3 + c_2 = -2x^3 + c_2$. Máme, že $y + 2x^3$ je konstantní, tedy $u(x, y) = U(y + 2x^3)$. Dosazením počáteční podmínky dostáváme $u_0(x) = u(x, 0) = U(2x^3)$, tedy $U(z) = u_0(\sqrt[3]{\frac{z}{2}})$, z čehož máme $u(x, y) = u_0(\sqrt[3]{\frac{y+2x^3}{2}})$. $\square$

Příklad 1.2. Najděte $u : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ řešení $\frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = 0$ takové, že $u(0, y) = \frac{1}{y}$.

Důkaz. Máme soustavu ODR $\frac{dx}{dt} = 1$, $\frac{dy}{dt} = y$. Jejím řešením jsou funkce $x(t) = t + c_1$ a $y(t) = c_2 e^t$. Platí pro $y > 0$, $c_2 > 0$ vztah $\log y = c_2 + t$, tedy $x - \log y$ je konstantní funkce. Z toho máme, že $u(x, y) = U(x - \log y)$ a dosazením počáteční podmínky dostáváme $\frac{1}{y} = u(0, y) = U(-\log y) \Rightarrow U(z) = e^z$. Máme tedy $u(x, y) = \frac{1}{y} e^x$, obdobná myšlenka funguje i pro případ $y < 0$ (dostaneme stejný výsledek). $\square$

2 Cvičení 2

Příklad 2.1. Nalezněte u řešení $(z+y-x)\frac{\partial u}{\partial x} + (z+x-y)\frac{\partial u}{\partial y} + z\frac{\partial u}{\partial z} = 0$ splňující $u(x, y, 1) = \sin(x+y)$.

Důkaz. Máme soustavu ODR $\frac{dx}{dt} = z+y-x$, $\frac{dy}{dt} = z+x-y$, $\frac{dz}{dt} = z$. Platí $\frac{dx}{dt} + \frac{dy}{dt} - 2\frac{dz}{dt} = 0$, jinými slovy $\frac{d}{dt}(x+y-2z) = 0$. Tedy platí $u(x, y, z) = U(x+y-2z)$. Dosazením počáteční podmínky dostáváme $u(x, y, 1) = \sin(x+y) = U(x+y-2)$, tedy $u(x, y, z) = \sin(x+y-2z+2)$. $\square$

Příklad 2.2. Nalezněte u řešení $x\frac{\partial u}{\partial x} + (x+y)\frac{\partial u}{\partial y} = 0$ takové, že $u(x, y) = u_0(x)$ na okolí bodu $(1, 0)$, případně na okolí bodu $(0, 0)$.

Důkaz. Řešíme soustavu ODR $\frac{dx}{dt} = x$, $\frac{dy}{dt} = x+y$. Máme $x = c_1 e^t$, tedy $y = c_2 e^t + c_1 t e^t$. Všimneme si, že $\frac{y}{x} = \frac{c_2 + c_1 t}{c_1}$, tedy $x e^{-\frac{y}{x}} = c_1 e^t e^{-\frac{c_2 + c_1 t}{c_1}}$ je konstantní funkce. Proto řešení hledáme ve tvaru $u(x, y) = U(x e^{-\frac{y}{x}})$. Má platit $u(x, 0) = u_0(x) = U(x)$, tedy $u(x, y) = u_0(x e^{-\frac{y}{x}})$. Tento výraz má smysl na okolí $(x, 0)$, $x \neq 0$. Pro okolí bodu $(0, 0)$ má smysl jen řešení pro u_0 konstantní.

Ukážeme si jiný postup. Vycházíme ze vztahů $x(t) = c_1 e^t$, $y(t) = c_2 e^t + c_1 t e^t$. Pro jaké hodnoty c_1, c_2 prochází bodem (x_0, y_0) pro $t = 0$? Máme $x_0 = c_1$, $y_0 = c_2 + c_1 t = c_2$. Hledaná charakteristika tedy má tvar $x(t) = x_0 e^t$, $y(t) = y_0 e^t + x_0 t e^t$. Tyto charakteristiky protnou přímku $y = 0$ v bodě $t = -\frac{y_0}{x_0}$. Potom máme $x(t) = x_0 e^{-\frac{y_0}{x_0}}$. Máme tedy $u(x, y) = x e^{-\frac{y}{x}}$. $\square$

Příklad 2.3. Řešte úlohu $x^2 \frac{\partial u}{\partial x} + xy \frac{\partial u}{\partial y} = 0$, $u(x, 1) = u_0(x)$ na okolí bodu $(1, 1)$ (případně $(0, 0)$).

Důkaz. Soustava ODR $\frac{dx}{dt} = x^2$, $\frac{dy}{dt} = xy$. Platí $\frac{d}{dt} \log x = \frac{d}{dt} \log y = x$, tedy $\frac{d}{dt} \log \frac{x}{y} = 0$. Řešení je tedy ve tvaru $u(x, y) = \tilde{U}(\ln(\frac{x}{y})) = U(\frac{x}{y})$. Platí $U(\frac{1}{x}) = u(x, 1) = u_0(x)$, tedy $U(z) = u_0(\frac{1}{z})$, z čehož dostaneme $u(x, y) = u_0(\frac{x}{y})$. Na okolí počátku má smysl jen $u_0 = \text{const}$. $\square$

Příklad 2.4. Řešte úlohu $(3x+4y)\frac{\partial u}{\partial x} + (4x+3y)\frac{\partial u}{\partial y} = 0$ s počáteční podmínkou $u(x, 0) = u_0(x)$ na okolí $(1, 0)$.

Důkaz. Řešíme soustavu ODR $\frac{dx}{dt} = 3x+4y$, $\frac{dy}{dt} = 4x+3y$. Máme lambda-matici $\begin{pmatrix} 3-\lambda & 4 \\ 4 & 3-\lambda \end{pmatrix}$. Tato matice je singulární pro $\lambda = 7$ a $\lambda = -1$ (výpočet determinantu). Příslušné vlastní vektory jsou $\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}$ a $\begin{pmatrix} 1 \\ -1 \end{pmatrix}$. Dostáváme, že

$$\begin{pmatrix} x(t) \\ y(t) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} c_1 e^{-7t} + c_2 e^t \\ c_1 e^{-7t} - c_2 e^t \end{pmatrix} \text{ je obecné řešení této soustavy.}$$

Alternativní postup: víme, že $\frac{dx}{dt} + \frac{dy}{dt} = 7(x+y)$, tedy $\frac{d}{dt} \log(x+y) = 7$, analogicky $\frac{d}{dt} \log(x-y) = -1$. Můžeme tedy psát $\frac{d}{dt} \log(x+y) + 7 \log(x-y) = 0$. Potom $(x+y)(x-y)^7$ je konstantní podél řešení, tedy $u(x, y) = U((x+y)(x-y)^7)$.

Aplikujeme počáteční podmínku, dostaneme $u_0(x) = u(x, 0) = U(x^8)$. Celkově dostáváme $u(x, y) = u_0((x+y)^{1/8}(x-y)^{7/8})$. $\square$

Příklad 2.5. Nalezněte fundamentální systém rovnice $\frac{\partial u}{\partial x} + xz \frac{\partial u}{\partial y} - xy \frac{\partial u}{\partial z} = 0$.

Důkaz. Řešíme soustavu ODR $\frac{dx}{dt} = 1, \frac{dy}{dt} = xz, \frac{dz}{dt} = -xy$. Vidíme, že $\frac{dy^2}{dt} + \frac{dz^2}{dt} = 2xyz - 2xyz = 0$. Tedy $\psi_1(x, y, z) = y^2 + z^2$ řeší danou soustavu. Hledejme druhé nezávislé řešení. Použijeme větu o redukci. Necht tedy $\tilde{x} = x, \tilde{y} = y^2 + z^2, \tilde{z} = z$.

Řešíme novou rovnici $\frac{\partial \tilde{u}}{\partial \tilde{x}} - \tilde{x} \sqrt{\tilde{y} - \tilde{z}^2} \frac{\partial \tilde{u}}{\partial \tilde{z}} = 0$. Odpovídající soustava ODR je $\frac{d\tilde{x}}{dt} = 1, \frac{d\tilde{z}}{dt} = -\tilde{x} \sqrt{\tilde{y} - \tilde{z}^2}$. Úpravami ji dostaneme do tvaru $\frac{1}{\sqrt{\tilde{y}}} \frac{d\tilde{z}}{\sqrt{1 - \frac{\tilde{z}^2}{\tilde{y}}}} = -\tilde{x} d\tilde{x}$.

Po zintegrování dostáváme $\arcsin(\frac{\tilde{z}}{\sqrt{\tilde{y}}}) + \frac{1}{2} \tilde{x}^2 = C$.

Aplikujeme na tuto rovnost funkci sinus a pomocí příslušného součtového vzorce dostaneme rovnost

$$\frac{\tilde{z}}{\sqrt{\tilde{y}}} \cos\left(\frac{\tilde{x}^2}{2}\right) + \sqrt{1 - \frac{\tilde{z}^2}{\tilde{y}}} \sin\left(\frac{1}{2} \tilde{x}^2\right) = C.$$

Zpětným dosazením původních proměnných dostáváme

$$\frac{z}{\sqrt{y^2 + z^2}} \cos\left(\frac{x^2}{2}\right) + \frac{y}{\sqrt{y^2 + z^2}} \sin\left(\frac{x^2}{2}\right) = C.$$

Můžeme tedy psát $\psi_2(x, y, z) = z \cos \frac{x^2}{2} + y \sin \frac{x^2}{2}$. Tímto jsme našli fundamentální systém $\{\psi_1, \psi_2\}$.

Na okolí $(1, 1, 0)$ aplikujeme počáteční podmínku $u(x, y, 0) = xy$. Platí $\psi_1(x, y, 0) = y^2$, tedy $y = \sqrt{\psi_1}$. Obdobně $\psi_2(x, y, 0) = y \sin \frac{x^2}{2}$, tedy $\frac{x^2}{2} = \arcsin \frac{\psi_2}{\sqrt{\psi_1}}$ a nakonec $x = \sqrt{2 \arcsin \frac{\psi_2}{\sqrt{\psi_1}}}$. Z tohoto již dostáváme $u(x, y, z) = \sqrt{y^2 + z^2} \sqrt{2 \arcsin \frac{z \cos \frac{x^2}{2} + y \sin \frac{x^2}{2}}{\sqrt{y^2 + z^2}}}$. $\square$

Příklad 2.6. Řešte úlohu $x \frac{\partial u}{\partial x} + \log x \frac{\partial u}{\partial y} = 0$ s počáteční podmínkou $u(x, 0) = u_0(x)$ na okolí $(2, 0)$.

Důkaz. Máme soustavu ODR $\frac{dx}{dt} = x, \frac{dy}{dt} = \log x$. Triviálně dostáváme $x = c_1 e^t, y = \log c_1 t + \frac{1}{2} t^2 + c_2$.

Fix x_0, y_0 , hledáme konstanty tak, aby v čase $t = 0$ jsme měli řešení (x_0, y_0) . Máme $x_0 = c_1$ a $y_0 = c_2$. Potom $x(t) = x_0 e^t, y(t) = \log x_0 t + \frac{1}{2} t^2 + y_0$. Najdeme průsečík s osou x (položíme $y = 0$). Máme $t^2 + 2 \log x_0 t + 2y_0 = 0$. Toto je kvadratická rovnice, jejíž řešení jsou $t_{1,2} = -\log x_0 \pm \sqrt{\log^2 x_0 - 2y_0}$. Zpětným dosazením dostáváme $x(t) = x_0 e^{-\log x_0 + \sqrt{\log^2 x_0 - 2y_0}}$ a tedy $u(x, y) = u_0(x e^{-\log x + \sqrt{\log^2 x - 2y}})$. $\square$

Příklad 2.7. Řešte úlohu $\sqrt{x} \frac{\partial u}{\partial x} + \sqrt{y} \frac{\partial u}{\partial y} + \sqrt{z} \frac{\partial u}{\partial z} = 0$ s počáteční podmínkou $u(1, y, z) = y - z$.

Důkaz. Soustava ODR $\frac{dx}{dt} = \sqrt{x}$, $\frac{dy}{dt} = \sqrt{y}$, $\frac{dz}{dt} = \sqrt{z}$. Jejím řešením je $2\sqrt{x} = t + c_1$, $2\sqrt{y} = t + c_2$, $2\sqrt{z} = t + c_3$. Z toho dostáváme, že fundamentální systém tvoří například funkce $\sqrt{x} - \sqrt{y}$ a $\sqrt{x} - \sqrt{z}$. Máme $u(x, y, z) = U(\sqrt{x} - \sqrt{y}, \sqrt{x} - \sqrt{z})$. Aplikujeme počáteční podmínku: $u(1, y, z) = U(1 - \sqrt{y}, 1 - \sqrt{z}) = y - z$. Tedy $U(a, b) = (1 - a)^2 - (1 - b)^2$. Celkově dostáváme $u(x, y, z) = (1 - \sqrt{x} + \sqrt{y})^2 - (1 - \sqrt{x} + \sqrt{z})^2$. $\square$

3 Cvičení 3

Na tomto cvičení se budeme věnovat řešení kvazilineárních PDR.

Příklad 3.1. Řešte úlohu $\frac{\partial u}{\partial t} + b\frac{\partial u}{\partial x} = u^2$ s počáteční podmínkou $u(t_0, x) = u_0(x)$.

Důkaz. Uvažujme homogenní rovnici $\frac{\partial w}{\partial t} + b\frac{\partial w}{\partial x} + z^2\frac{\partial w}{\partial z} = 0$ a k ní příslušný charakteristický systém. $\frac{dt}{ds} = 1, \frac{dx}{ds} = b, \frac{dz}{ds} = z^2$. Potom jednoduše vidíme, že $\frac{d}{ds}(x - bt) = 0$ a zároveň $\frac{d}{ds}(\frac{1}{z} + t) = 0$. Tedy máme charakteristiky $\psi_1(t, x, z) = x - bt, \psi_2(t, x, z) = \frac{1}{z} + t$. Řešením původní homogenní rovnice je jejich kombinace, tedy $\psi(t, x, z) = F(\psi_1(t, x, z), \psi_2(t, x, z))$. Aplikací počáteční podmínky dostáváme $\psi(t_0, x, u_0(x)) = 0$, tedy hledáme $F(u, v)$ tak, aby $F(x - bt_0, \frac{1}{u_0(x)} + t_0) = 0$. Takovou funkcí je $F(u, v) = \frac{1}{u_0(u + bt_0)} + t_0 - v$. Zpětným dosazením dostáváme $\psi(t, x, z) = \frac{1}{u_0(x - b(t - t_0))} + t_0 - \frac{1}{z} + t = 0$. Z toho již můžeme vyjádřit $z = \frac{1}{\frac{1}{u_0(x - b(t - t_0))} - t + t_0} = \frac{u_0(x - b(t - t_0))}{1 - (t - t_0)u_0(x - b(t - t_0))}$. $\square$

Příklad 3.2. Řešte úlohu $\frac{\partial u}{\partial t} + x\frac{\partial u}{\partial x} = -tu$ s počáteční podmínkou $u(0, x) = \sin x$.

Důkaz. Uvažujeme rovnici $\frac{\partial w}{\partial t} + x\frac{\partial w}{\partial x} - tz\frac{\partial w}{\partial z} = 0$. K ní máme soustavu ODR $\frac{dt}{ds} = 1, \frac{dx}{ds} = x, \frac{dz}{ds} = -tz$. Odtud máme $\frac{d}{dt}(t - \log x) = 0$ a $\frac{d}{dt}(\frac{1}{2}t^2 + \log z) = 0$. Tedy máme $\psi_1(t, x, z) = t - \log |x|$ a $\psi_2(t, x, z) = \frac{1}{2}t^2 + \log |z|$. Dle předchozího příkladu hledáme řešení ve tvaru $F(\psi_1(t, x, z), \psi_2(t, x, z))$, a tedy takové, že $0 = F(\psi_1(0, x, \sin x), \psi_2(0, x, \sin x)) = F(-\log |x|, \log |\sin x|)$. Uvažujme pouze množinu kde $x > 0, \sin x > 0$. Víme, že $e^{\log \sin x} - \sin e^{\log x} = \sin x - \sin x = 0$, tedy můžeme psát $e^{\psi_2} - \sin e^{-\psi_1} = 0$. Z toho dostáváme $e^{\frac{1}{2}t^2 + \log z} - \sin e^{-t} = 0$. Zbývá už jen vyjádřit $z = e^{-\frac{1}{2}t^2} \sin(xe^{-t})$.

Alternativní postup: Nalezneme řešení charakteristického systému. Dostaneme $t(s) = s + c_1, x(s) = c_2 e^s, z'(s) = -(s + c_1)z(s)$, tedy $\log z(s) = -\frac{1}{2}s^2 - c_1 s + c_2$. Z toho dostáváme $z(s) = c_3 e^{-\frac{1}{2}s^2 - c_1 s}$. Fix t_0, x_0, z_0 . Najdeme hodnoty konstant takové, aby tento stav nastal v čase $s = 0$. Máme $c_1 = t_0, c_2 = x_0, c_3 = z_0$. Kdy je $t(s)$ nulové? V čase $s = -t_0$. Potom $x(-t_0) = x_0 e^{-t_0}$ a $z(-t_0) = z_0 e^{-\frac{1}{2}t_0^2 + t_0^2} = z_0 e^{\frac{1}{2}t_0^2}$. Z počáteční podmínky dostáváme $w(0, x, z) = z - \sin x$, a tedy $w(t, x, z) = z(t) - \sin(x(t)) = z e^{\frac{1}{2}t^2} - \sin(xe^{-t}) = 0$, tedy $z = e^{-\frac{1}{2}t^2} \sin(xe^{-t})$. $\square$

Příklad 3.3. Řešte $x\frac{\partial u}{\partial x} + \frac{\partial u}{\partial y} = y$ s podmínkou $u(x, 0) = x^2$.

Důkaz. Máme homogenní rovnici $x\frac{\partial w}{\partial x} + \frac{\partial w}{\partial y} + y\frac{\partial w}{\partial z} = 0$. Charakteristický systém je $\frac{dx}{ds} = x, \frac{dy}{ds} = 1, \frac{dz}{ds} = y$. Platí $\frac{d}{ds}(\log x - y) = 0$ a $\frac{d}{ds}(\frac{1}{2}y^2 - z) = 0$. Máme řešení $F(\log x - y, \frac{1}{2}y^2 - z)$. Dosadíme počáteční podmínku a máme $0 = F(\log x, -x^2) = 0$. Tomu odpovídá například funkce $F(u, v) = e^{2u} + v$. Zpětným dosazením získáme $0 = e^{2\log x - 2y} + \frac{1}{2}y^2 - z$, tedy $z = x^2 e^{-2y} + \frac{1}{2}y^2$. $\square$

Příklad 3.4. Řešte úlohu $2\frac{\partial u}{\partial x} + 5\frac{\partial u}{\partial y} + 6u = 0$, s počáteční podmínkou $u(x, 0) = x \cos x$.

Důkaz. Uvažujme homogenní rovnici $2\frac{\partial w}{\partial x} + 5\frac{\partial w}{\partial y} - 6z\frac{\partial w}{\partial z}$. Její charakteristický systém je $\frac{dx}{dt} = 2, \frac{dy}{dt} = 5, \frac{dz}{dt} = -6z$. Z těchto rovnic dostáváme charakteristiky $\frac{d}{dt}(5x - 2y) = 0$ a $\frac{d}{dt}(3x + \log|z|) = 0$. Řešení má tvar $\psi(x, y, z) = F(5x - 2y, 3x + \log|z|)$. Aplikujeme počáteční podmínku. Platí $\psi(x, 0, x \cos x) = F(5x, 3x + \log|x \cos x|) = 0$. Tomu odpovídá funkce $F(u, v) = 3u - 5v + \log(\frac{u}{5} \cos(\frac{u}{5}))$. Zpětným dosazením dostáváme $0 = 3(5x - 2y) - 5(3x + \log z) + \log(x - \frac{2}{5}y \cos(x - \frac{2}{5}y))$. Z toho máme

$$z = e^{-\frac{6}{5}y} \left(x - \frac{2}{5}y \cos \left(x - \frac{2}{5}y \right) \right)^{1/5}.$$

□

Ukážeme si, že řešení nemusí existovat vždy.

Příklad 3.5. Dokažte, že neexistuje řešení úlohy $2\frac{\partial u}{\partial x} + 3\frac{\partial u}{\partial y} + 8u = 0$ splňující $u(x, \frac{3x-1}{2}) = e^x$.

Důkaz. Máme homogenní rovnici $2\frac{\partial w}{\partial x} + 3\frac{\partial w}{\partial y} - 8z\frac{\partial w}{\partial z} = 0$. Její odpovídající charakteristický systém je $\frac{dx}{ds} = 2, \frac{dy}{ds} = 3, \frac{dz}{ds} = -8z$. Z toho snadno dostaneme charakteristiky $\psi_1(x, y, z) = 3x - 2y, \psi_2(x, y, z) = 4x + \log|z|$. Hledáme řešení ve tvaru $F(3x - 2y, 4x + \log|z|)$, dosadíme podmínku, dostáváme $F(3x - (3x - 1), 4x + \log e^x) = F(1, 5x) = 0$. To může nastat pouze v případě $F \equiv 0$, tedy úloha nemá řešení (kdybychom hledali obecné řešení, dospěli bychom k funkci $u(x, y) = \varphi(3x - 2y)e^{-4x}$). □

4 První zápočtová písemka

Příklad 4.1. Nalezněte řešení rovnice

$$x^2 z \frac{\partial u}{\partial x} + y^3 \frac{\partial u}{\partial y} + z^2 \frac{\partial u}{\partial z} = 0$$

splňující $u(x, y, 1) = e^x \cos y$ na okolí bodu $(1, 1, 1)$.

Důkaz. Charakteristický systém je $\frac{dx}{ds} = x^2 z$, $\frac{dy}{ds} = y^3$, $\frac{dz}{ds} = z^2$. Z toho dostáváme $-\frac{d}{ds} \frac{1}{x} = z = \frac{d}{ds} \log |z|$, tedy $\frac{d}{ds} (\log |z| + \frac{1}{x}) = 0$, což je první charakteristika. Druhou nezávislou charakteristikou získáme zderivováním $\frac{d}{ds} (\frac{1}{2y^2}) = -1$ a $\frac{d}{ds} (-\frac{1}{z}) = 1$, tedy $\psi_2(x, y, z) = \frac{1}{z} - \frac{1}{2y^2}$.

Budeme hledat řešení ve tvaru $u(x, y, z) = \psi(\log |z| + \frac{1}{x}, \frac{1}{z} - \frac{1}{2y^2})$. Dosadíme počáteční podmínku, dostaneme $u(x, y, 1) = e^x \cos y = \psi(\frac{1}{x}, 1 - \frac{1}{2y^2})$. Máme funkci $\psi(u, v) = e^{\frac{1}{u}} \cos \left(\sqrt{\frac{1}{2(1-v)}} \right)$.

Zpětným dosazením získáme $u(x, y, z) = e^{\frac{1}{\log z + \frac{1}{x}}} \cos \left(\sqrt{\frac{1}{2(1 - \frac{1}{z} + \frac{1}{2y^2})}} \right)$. $\square$

Příklad 4.2. Nalezněte řešení rovnice

$$\frac{\partial u}{\partial x} + x \frac{\partial u}{\partial y} = y + x$$

splňující $u(1, y) = \cos y$ na jistém okolí bodu $(1, 1)$.

Důkaz. Uvažujme homogenní rovnici

$$\frac{\partial w}{\partial x} + x \frac{\partial w}{\partial y} + (x + y) \frac{\partial w}{\partial z} = 0.$$

Její charakteristický systém je $\frac{dx}{ds} = 1$, $\frac{dy}{ds} = x$, $\frac{dz}{ds} = x + y$. Z toho dostáváme $x = s + c_1$, $y = \frac{1}{2}s^2 + c_1 s + c_2$, $z = \frac{1}{6}s^3 + \frac{c_1+1}{2}s^2 + (c_1 + c_2)s + c_3$.

Fix (x_0, y_0, z_0) . Nalezneme hodnoty konstant tak, abychom se v čase $s = 0$ nacházeli v tomto bodě. Dostáváme $c_1 = x_0, c_2 = y_0, c_3 = z_0$. Dále hledáme s takové, aby $x(s) = 1$. Takové $s = 1 - x_0$. Současně chceme, aby $u(1, y) = \cos y$. Platí $0 = z(s) - u(1, y(s)) = z(s) - \cos(y(s))$. Dostáváme

$$0 = z_0 + \frac{1}{6}(1 - x_0)^3 + \frac{x_0 + 1}{2}(1 - x_0)^2 + (x_0 + y_0)(1 - x_0) - \cos \left(\frac{1}{2}(1 - x_0)^2 + x_0(1 - x_0) + y_0 \right).$$

Z toho již dostáváme

$$u(x, y) = \cos \left(\frac{1}{2}x^2 + x(1 - x) + y \right) - \frac{1}{6}x^3 - \frac{1}{2}(x + 1)(1 - x)^2 - (x + y)(1 - x)$$

na okolí bodu $(1, 1)$. $\square$